

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף ג

הגמרא עוסקת במקור לכך שמונים את שנות המלכים מניסן. רבי יוחנן למד זאת מכך שהקשו שנות מלכותו של שלמה ליציאת מצריים. הגמרא הקשתה מנין שמונים את שנות יציאת מצריים עצמם מניסן? ולמדה זאת מהפסוקים המדברים בשנת הארבעים ליציאת מצרים.

ואימא ר"ה אייר: עדיין אין לנו הוכחה שראש השנה למנין השנים של יציאת מצרים הוא בניסן ולא באייר, וממילא גם מנין שנות המלכים שהוקש ליציאת מצרים יהיה באייר?

הגמרא מתרצת שפסוק אחד מדבר על הקמת המשכן שהיה בחודש הראשון בשנה השנית ליציאת מצרים, ופסוק אחר כך מדבר על הסתלקות הענן שהיתה בחודש השני בשנה השנית ליציאת מצרים. ואם היתה חולפת שנה באייר היה צריך להיות כתוב שהסתלקות הענן היתה בשנה השלישית? (שהרי מנין החודשים בתורה תמיד מתחיל בניסן כפי שציותה התורה בפרשת בא, ללא קשר לשנים).

ואימא ר"ה סיון: הגמרא מתרצת שכשהתורה מספרת על מה שנעשה בחודש השלישי (סיון) לאחר יציאת מצרים, היא לא מציינת שעברה שנה מיציאת מצריים.

אלא אמר רבי אלעזר מהכא: רבי אלעזר מביא מקור אחר למנין שנות המלכים מניסן (ולא מההקש ליציאת מצרים). נאמר על בנין בית המקדש שבנה שלמה המלך 'ויחל לבנות בחודש השני בשנת ארבע למלכותו' 'בחודש השני' – הכוונה לחודש אייר, 'בשני' – הכוונה לחודש השני לשנת מלכותו. ולא יתכן לומר ש'בשני' הכוונה ליום התאריך בחודש - כי אם כן היה הכתוב מפרט כדרכו 'בשני לחודש'. וגם לא יתכן לומר שהכוונה ליום השני בשבוע, דבר שלא מצוי בפסוקים.

(המשך בדף הבא ↓)

תניא כוותיה דרבי יוחנן: הגמרא מביאה ברייתא שלמדה מפסוקים כמו רבי יוחנן מנין שמונים את השנים למלכים מניסן. בסוף הברייתא מובא הפסוק שהביא רבי אלעזר. ותוספות מבארים שיש צורך בכל הפסוקים מכיון שבפסוק שהביא רבי אלעזר מוכח רק שלשלמה מנו מניסן, אך היה מקום לומר שאין כאן ראייה מכיון ששלמה התחיל למלוך בניסן ובאמת מונים את שנות המלך ליום מלכותו. אך מהפסוקים שהביא רבי יוחנן לומדים שהסיבה שמנו לשלמה מניסן היא בגלל ההקשר ליציאת מצרים שמונים לה מניסן.

דברי נחמיה בן חכליה: נחמיה היה מגולי ירושלים ומינהו המלך ארתחשסתא לשר המשקים שלו. בתחילת ספר נחמיה מסופר שבשנת עשרים בחודש כסליו בא איש אחד מיהודה ושמו חנני אל נחמיה, וסיפר לו על המצב הגרוע של היהודים ושל ירושלים. לאחר מספר חודשים בחודש ניסן כאשר הגיש נחמיה את כוס היין למלך הוא הררה בעצב במצב ירושלים, והעצב נשקף בפניו. המלך שחש בזאת חשב שהוא עצוב מכך שהוא משרת אותו, ונחמיה הסביר לו את סיבת הדבר. ואז נתן לו המלך רשות לעלות לירושלים למשך מספר שנים בכדי לבנותה.

ארתחשסתא היה בנם של אחשורוש ואסתר ונקרא גם דריוש. בשנת שתיים למלכותו התחילו לבנות את בית המקדש, ועדיין לא בנו את חומות העיר ירושלים. דבר זה היווה פתח להצקות מצד הגויים, עד שנת עשרים בה נתן המלך רשות לנחמיה לבנות את חומות העיר (על פי תוס' ד"ה שנת).

מכיון שגם כאשר הגיע ניסן נמנית שנת המלך ארתחשסתא כשנת עשרים – מוכח שלמלכי אומות העולם לא מונים את השנים מניסן (אלא מתשרי).

מתיב רב יוסף: מהמסופר בספר חגי על דריוש המלך שמנו לו את החודש הששי בשנה השניה למלכותו, ולאחר מכן את החודש השביעי (תשרי) בשנה השניה למלכותו – והרי בתשרי היתה אמורה לחלוף לו שנה נוספת?

דא"כ קשו קראי: בספר עזרא כתוב שבנית הבית הושלמה בחודש אדר בשנה השישית לדריוש. בבריתא מובא שבאותו זמן בשנה הבאה (היא השנה השביעית למלך) עלה עזרא מבבל והגיע לירושלים בחודש אב, ובפסוק כתוב שהוא בא בשנה השביעית למלך. והרי אם הוא היה מלך כשר היתה צריכה לחלוף לו שנה בניסן, דהיינו שעזרא היה מגיע בשנה השמינית שלו?

באן לאחר שהחמיץ: המסופר בספר חגי - היה בשנת שתיים לדריווש שאז הוא היה כשר, ולכן מנו לא את השנים בנסין ולא בתשרי. ואילו המסופר בספר עזרא - היה בשנה השישית שלו אז הוא החמיץ ונעשה רשע, ולכן מנו לו מתשרי. (ולפי זה גם מובן שהמסופר בספר נחמיה - היה בשנת העשרים שלו לאחר שהחמיץ, ולכן מנו לו את השנים מתשרי ולא מניסן).